

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta.

Esityksellä muutettaisiin työvoimapalveluiden järjestämislakia, työllistymisen monialaisesta edistämisestä annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, työttömyysturvalakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia, saamen kielilakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia. KT:n näkökulmasta keskeisimpiä myönteisiä uudistuksia olisivat työnhakijan palveluprosessin keventäminen ja työnhakijan haettavaksi osoitettujen työpaikkojen velvoittavuuden lisääminen. KT kannattaa myös sitä, että työnhakijaksi rekisteröityneelle asetettaisiin velvollisuus työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen. Sen sijaan KT vastustaa, että työvoimaviranomaiselle säädettäisi uusi lakisääteinen tehtävä laatia ja julkaista työnhakijan puolesta hänen työnhakuprofiilinsa tilanteissa, jossa hän ei suoriudu veloitteestaan määräajassa.

Ehdotettujen muutosten katsotaan vähentävän kuntien peruspalvelutehtäviä 3,3 miljoonaa euroa vastaavalla määrällä, joka huomioitaisiin kunnan peruspalveluiden valtionosuuden vähennyksenä. Osana hallituksen julkisen talouden sopeuttamista on työvoimapalveluiden rahoitukseen tehty jo aikaisemmin merkittäviä vähennyksiä. Hallitusohjelmaan on myös kirjattu, että kuntien tehtäviä tulnaisiin vähentämään tätä vastaavasti. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT toistaa jo aiemmissa lausunnoissaan nostaman näkemyksensä siitä, että palkkatukeen hallituksen esityksellä 120/2024 vp ehdotetuilla ja eduskunnan järjestämislakiin hyväksymillä muutoksilla ei ole tosiasiallisesti vähennetty kuntien tehtäviä, vaan vain kavennettu kuntien käytettävissä olevaa palveluvalikoimaa. KT vastustaa esitystä kuntien valtionosuuksien vähentämisestä ottaen myös huomioon, että lakiesitysluonnoksessa esitetään työvoimaviranomaisille uusia lakisääteisiä tehtäviä. KT esittää

valmistelun käynnistämistä uudelleen huomioiden kuntien tosiasialliset edellytykset suoriutua ehdotettavaksi säädetyistä velvoitteista.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Valtiontalouden tarkastusvirasto selvitti vuonna 2023 (tarkastuskertomus 16/2023) ns. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toteutumista julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa etenkin vaikeasti työllistyvien asiakkaiden kohdalla. Palvelumallin tavoitteena on ollut alusta lähtien tukea työnhakijaa yksilöllisemmin, varhemmin ja tiiviimmin sekä lisätä omaehtoista työnhakua määrällisen työnhakuvuorituksen asettamisen myötä. Tarkastuskertomuksen keskeinen tulos oli kuitenkin, että palvelumalli kohtelee työnhakijoita kaavamaisesti ja epäyksilöllisesti: omatoimisia työnhakijoita ylivalvellaan ja vaikeasti työllistyviä alivalvellaan. KT:n näkemyksen mukaan henkilöstöresurssia tulee voida kohdentaa eniten palvelua tarvitseville työnhakijoille kaavamaisesti säädellyn palveluprosessin sijaan. Nyt HE-luonnoksessa esitetty kokonaisuus vastaa pääpiirteittäin edellä mainitun VTV:n tarkastuskertomuksen havaintoja ja suosituksia. Palvelujen kohdentaminen yksilöllisen palvelutarpeen mukaisesti on oikeansuuntainen uudistus. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kannattaa palveluprosessiin esitettyjä muutoksia. Harkintavallan lisäämisellä voidaan palvelua kohdistaa nykyistä enemmän tukea tarvitseville. KT:n myös katsoo, että uudistus tukee paikalliset haasteet ja mahdollisuudet paremmin huomioivan työvoimapalvelun järjestämistä työllisyysalueilla. KT esittää kuitenkin harkittavaksi palveluprosessin yksinkertaistamista nyt esitettyä voimakkaammin, esim. täydentävien työnhakukeskustelujen sisällöistä voitaisiin säätää työnhakukeskusteluja koskevissa säännöksissä

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Esitysluonnoksessa ehdotetaan alkuhaastattelujen järjestämisen määräajan pidentämistä viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää esitystä tältä osin kannatettavana. Jo edellä viitatussa VTV:n tarkastusraportissa tuodaan esille, että vain joka kymmenes alkuhaastatteluista pystyttiin toteuttamaan viidessä päivässä. Alkuhaastattelujen järjestäminen viidessä arkipäivässä on ollut kunnille kohtuuton vaatimus ottaen huomioon kuntien työllisyyden hoitoon saama, tarpeeseen nähden riittämätön rahoitus sekä tämän hetkinen heikko suhdanne- ja työllisyystilanne. On huomionarvoista, että tässä yhteydessä tulitaisiin alkuhaastattelujen järjestämisen paikkaa koskeva nykytila säilyttämään. Myös jatkossa tulitaisiin alkuhaastattelut järjestämään lähtökohtaisesti työvoimaviranomaisen toimipisteessä tai muussa asiointipisteessä, ellei asiakkaan tilanne muuta edellytä. Tavoitteena tällä on panostaa työnhakijan henkilökohtaiseen kohtaamiseen. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirrettyä kuntiin, tullaan useimmilla työllisyysalueilla järjestämään palvelut lähempänä palveluiden käyttäjää, ts. lähipalveluna. Tällaisissa lähitoimipisteissä henkilöasiakkaan palvelua ei aina kuitenkaan järjestettäisi jokaisena arkipäivänä. KT haluaa korostaa, että myös tästä syystä alkuhaastattelun määräajan pidentäminen on perusteltua.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää perusteltuna ratkaisuna, että täydentävät työnhakukeskustelut perustuvat asiakkaan palvelutarpeeseen. KT katsoo, ettei näin ole tarvetta säätää erityisistä määräajoista tai lukumääristä tässä asiassa.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asiointin laiminlyönnistä kannatettavana?

Lakiesitysluonnoksessa esitetään muistutuskäytännöistä luopumista ja tässä yhteydessä henkilöasiakkaan työnhaun voimassaolo voitaisiin päättää heti ensimmäisestä asiointin laiminlyönnistä. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää esitystä kannatettavana. Työttömyysturva on saajalleen vastikkeellista ja edellyttää aktiivista työnhakua ja koulutukseen hakeutumista. Uudistuksella vähennetään myös työvoimaviranomaisen tehtäviä, jotka eivät suoraan liity asiakkaan työllistymisen tukemiseen ja vähentää myös kustannuksia.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ei katso tarpeelliseksi säätää yksityiskohtaisesti työllistymissuunnitelman sisällöstä. Työllistymissuunnitelma perustuu viranomaisen ja asiakkaan käymään vuorovaikutteiseen yhteistyösuhteeseen ja siinä kirjataan ne toimet, jotka kumpuavat asiakkaan palvelutarpeesta ja paikallisista palveluratkaisuista. KT muistuttaa, että työvoimapalveluiden rahoitusmalli sekä kuntien aikaistunut ja laajentunut vastuu työttömyysturvasta toimivat jo nyt riittävinä työvoimaviranomaiseen kohdistuvina ajureina mahdollisimman vaikuttavan palvelun tarjoamiselle. KT esittää työllistymissuunnitelmaa koskevien sisällöllisten säännösten purkamista.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT katsoo epätarkoituksenmukaiseksi säätää asiakastapaamisten sisällöstä. Myös tältä osin työvoimapalveluiden kannustava rahoitusmalli ja kuntien vahvempi vastuu työttömyysturvasta ohjaavat jo muutenkin toteuttamaan asiakaslähtöisesti työvoimapalvelua parhaalla mahdollisella tavalla. Palveluiden määrittelyjen vahvistaminen luo todennäköisemmin epätarkoituksenmukaisia tilanteita, kun vaadittuja norminmukaisia sisältöjä toteutetaan vain lain noudattamisen vuoksi ilman, että sillä olisi yhtymäkohtaa asiakkaan sen hetkiseen palvelutarpeeseen.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää ehdotuksia työnhakuvelvollisuuteen tehtävistä muutoksista kannatettavina ja perusteltuina.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT katsoo, että lakiesitysluonnoksessa esitetyissä arviointia koskevissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää ehdotettua sääntelyn yksinkertaistamista ja poikkeuksista luopumista perusteltuina.

4. Työnhakuvelvollisuuden ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan osa-aikaista työtä tekevien työnhakijoiden työnhakuvelvollisuutta säädettäväksi lähtökohtaisesti täytenä. Huolimatta siitä, että osalle osa-aikatyötä tekeväälle voi tällaisen velvoitteen noudattaminen olla haaste esim. toimialan luonteen, työkyvyn tai suhdannetilanteen vuoksi, haluaa Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT muistuttaa, että työttömyysturvalain 2 luvun 1 § 1 momentin perusteella työttömyysturvaan on oikeus koko-aikatyötä hakevalla työttömällä työnhakijalla. Tämän lähtökohdan perusteella KT kannattaa esitystä edellyttää myös osa-aikaista työtä tekeviltä työnhakuvelvollisuutta muiden kanssa yhtenevillä perusteilla ja poikkeuksilla.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtärjouksiin tehtävistä muutoksista?

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään selkeytettäväksi työvoimaviranomaisen osoittamien työtärjosten velvoittavuutta. Työtärjous on osa työvoimaviranomaisen työnhakijalle tarjoamaa henkilökohtaista ja räätälöityä palvelua. Sen tehtävänä on täydentää työnhakijan omatoimista työnhakua, jonka toteuttamista ohjaa työnhakijalle asetettu työnhakuvelvoite. Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT katsoo, että nyt tehtävät selkeytykset mahdollistavat paikallisen ja alueellisen kehitystyön myös työtärjous-menettelyn osalta esimerkiksi työnantajapalveluihin liitettynä.

2. Tukeeko työtärjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtärjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Käytännössä työtärjouksia on tehty puutteellisten asiakastietojen varassa ja niiden osuvuus on jäänyt näin heikoksi (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 35/2016). Ottaen huomioon vuoden 2016 jälkeen tehty kehitystyö työvoimaviranomaisen asiakastietojärjestelmiin, palveluprosessiin tehdyt muutokset ja uusien työvoimaviranomaisten lähipalveluun tehdyt resurssoinnit, voidaan Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:n näkökulmasta asettaa työtärjosten velvoittavuus heti alkuhaastattelun jälkeen.

3. Selkeyttääkö työtärjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtärjouksia koskevaa sääntelyä?

Työtärjoukset voidaan tällä hetkellä jakaa tiedotteella annettaviin ei-velvoittaviin sekä varsinaisiin velvoittaviin työtärjouksiin. Työttömyysturvalaissa puolestaan säädetään työvoimaviranomaisen työtärjouksista siten, että ne ovat työttömyysturvalain näkökulmasta velvoittavia, kun työttömyyttä on kestänyt kuusi kuukautta. Lausuttavana olevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi tuodaan nykytilan arvioinnin kohdalla esille professori Tuorin arvio tästä kahden eri lain säätämien velvoitteiden ja seuraamusten ongelmista. Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT katsoo, että nyt esitetyt muutokset työvoimajärjestämislakiin ja työttömyysturvalakiin selkeyttäisivät sekä toimeenpanoa että tekisivät työtärjouksien merkityksen myös työnhakijalle ymmärrettävämmäksi.

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT kannattaa ehdotusta, joka velvoittaisi työnhakijaa laatimaan oman työnhakuprofiilin ja julkaisemaan sen Työmarkkinatori-palvelualustalla. Tämän tulisi olla osa työnhakijan omaehtoista työnhakua. Työnantajien näkökulmasta se myös nopeuttaisi osaavan

työvoiman rekrytointia ja näin vahvistaisi kuntien ja alueiden elinvoimaa. KT esittää, että työnhakuprofiilien ollessa osa työttömän työnhakijan omaehtoista työnhakua, myös sitä koskevien laiminlyöntien työttö-myysturvaseuraamukset vastaisivat työnhakuvelvoitteen laiminlyöntiä koskevia seuraamuksia.

Sen sijaan Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT vastustaa sitä, että työvoimaviranomaiselle asetettaisiin tässä yhteydessä lakisääteiseksi tehtäväksi laatia ja julkaista työnhakijan työnhakuprofiili, jos tämä ei suoriudu hänelle asetetusta veloitteesta määräajassa. KT katsoo, että ehdotettu säännös on ristiriidassa työttömyysturvalain 2 luvun 1 § 3 momentin 3) kohdan kanssa. Sen perusteella työnhakijana voidaan pitää henkilöä, joka asioi työvoimaviranomaisessa sen edellyttämällä tavalla. Mikäli työtön työnhakija laiminlöisi velvollisuuttaan laatia ja julkaista työnhakuprofiilinsa palvelualustalla, ei KT:n tulkinnan mukaan työnhakija asioi työvoimaviranomaisessa sen edellyttämällä tavalla, jolloin myöskään ei syntyisi työvoimaviranomaiselle velvollisuutta laatia ja julkaista työnhakuprofiilia henkilön puolesta. Mikäli ehdotus toteutettaisiin, lisäisi se ennakkotapauksena moraalikatoa, kun työtön voisi antaa käytännössä hänelle asetetut velvoitteet viranomaisen hoidettaviksi. Käytännössä esitys loisi työttömälle disinentiivin edistää omaa työllistymistä, kun viranomaisella olisi kuitenkin viimekätinen vastuu.

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT pitää myös todennäköisenä, että antamalla viranomaiselle tehtäväksi laatia työnhakijan työnhakuprofiili ja julkaista se, sitoisi se henkilöstöresursseja merkittävästi nyt ennakoitua enemmän. Esitysluonnoksessa on arvioitu, että yhden työnhakuprofiilin laatimiseen, tarkastamiseen ja julkaisemiseen kului aikaa keskimäärin noin 10 minuuttia. Käytettäessä automatisoituja asiakastietojärjestelmään kohdistuvia hakuprosesseja ei todennäköisesti tavoitettaisi kaikkea sitä osaamista, joiden esille tuominen tosiasiallisesti edistäisi työllistymistä. KT muistuttaa, että 1.4.2023-31.3.2024 välisenä aikana julkaistiin 33 300 työnhakuprofiilia. Ottaen huomioon, että alkavia työttömyysjaksoja on vuosittain jopa kymmenkertainen määrä, voi pahimmassa tapauksessa työvoimaviranomaisen henkilöstöresursseihin nähden uuden lakisääteisen tehtävän edellyttämä työmäärä muodostua kohtuuttomaksi.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

Lähtökohtaisesti Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT katsoo, että työnhakuprofiilien sisältämän tiedon tulee edistää parhaalla mahdollisella tavalla työllistymistä. Näin työnhakijalta voitaisiin edellyttää, että hän laatia ja julkaista tietonsa lakiesitysluonnoksessa esitetyllä tavalla. KT kuitenkin vastustaa sitä, että työvoimaviranomaiselta edellytetään laatia ja julkaista työnhakuprofiili työnhakijan puolesta. Mikäli tällainen velvoite kuitenkin asetettaisiin työvoimaviranomaiselle, edellyttää se KT:n näkemyksenä sitä, ettei sen sisällöstä säädellä laissa.

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:llä ei tähän ole lausuttavaa.

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei tähän ole lausuttavaa.

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään muutettavaksi koulutusta vailla olevien nuorten velvollisuutta hakea opiskelupaikkaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä. Keskeisesti esitetään, että nuorilla olisi laajempi mahdollisuus täyttää tämä velvollisuus. Edelleen tutkintoon johtava koulutus olisi ”pääsääntö”, mutta hakuvelvollisuuden voisi täyttää myös hakemalla lukio-opintoihin (jos nuori ei ole suorittanut muuta kuin peruskoulun oppimäärän), ns. TELMA-koulutukseen, kansanopistoissa tai liikunnan koulutuskeskuksissa. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää esitettyjä muutoksia perusteluina. KT kiinnittää kuitenkin huomiota TELMA-koulutuksen jo käyneiden tilanteeseen ja ehdottaa tarkistettavaksi asiakasprosessia työttömyysturvan kannalta sen jälkeen, kun nuori palaa työnhakijaksi TELMA-koulutuksen jälkeen. Lukio-opintoja vastaavasti koulutukseen hakuvelvoitetta ei liene tarkoituksenmukaista pystyä täyttämään uudella TELMA-koulutuksella.

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa voitaisiin sopia myös pääsäännöstä poikkeavasta määräajasta tietyn opiskelupaikan hakemiselle. Lähtökohtaisesti kyse on vain siitä, että opiskelupaikkojen hakemista voitaisiin seurata yksilöllisten määräaikojen puitteissa laissa säädetyn määräajan sijasta. Parhaimmillaan menettely voinee kuitenkin johtaa siihen, että suunnitelmaa laadittaessa työvoimaviranomainen kiinnittäisi nykyistä enemmän nuoren huomiota pian alkaviin koulutuksiin. KT pitää esitystä perusteltuna.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT katsoo, että työnhakuprofiilin laatimisen ja julkaisun velvoitteen laiminlyönti tulisi johtaa työnhakuvelvoitteen laiminlyöntiä vastaaviin seuraamuksiin.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole muuta lausuttavaa työttömyysturvamuutoksia koskien.

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n näkemyksenä on, että nyt lausunnoilla olevan lakiesitysluonnoksen työllisyysvaikutusten arvioinnissa on poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä. Tämä tulisi nyt esitettyä selvemmin kirjata esille mahdollisessa varsinaisessa hallituksen esityksessä. Merkittävin epävarmuustekijä syntyy siitä, että uutta kuntavetoista työvoimapalvelumallia on toteutettu lausuntoaajan päättymiseen mennessä kolme kuukautta. Tämän uudistuksen myötä on paikallisesti rakennettu, ja edelleen rakenteilla, paikalliset haasteet ja mahdollisuudet huomioiva, enemmän aktiivisena lähipalveluna tarjottava sekä koko paikallisen ja alueellisen ekosysteemin huomioiva palvelumalli. Tällöin se konteksti, jossa työnhakijan

palveluprosessia on tuotettu, on myös muuttunut. Näin ei ole olemassa vielä vertailutietoa, mihin nyt esitettyjen muutosten vaikutuksia pystyttäisiin vertaamaan. Mekaaninen arviointi verrattuna valtiollisten TE-toimistojen tarjoamaan palveluun tuottaa virheellisen tuloksen.

Edelleen työllisyysarvioinneissa ei huomioida harkinnanvaraisuuden lisäämisen myötä tapahtuva palvelujen tai toimien kohdentamisessa tapahtuvaa muutosta. Jo aikaisemmin KT on tuonut esille VTV:n tarkastuskertomuksen lopputuleman, jonka mukaan kaavamainen palvelujen tarjoaminen on johtanut osalle asiakkaista ylipalveluun ja osalla alipalveluun. Harkinnanvaraisuuden lisäämisen oletetaan nyt esitetyissä arvioinneissa johtavan työllisyyden heikentymiseen. Tällöin ajateltaisiin, että a) työnhakukeskustelujen vähentäminen niiden asiakkaiden kohdalla, joille se ei ole olennaista heidän palvelutarpeensa näkökannalta, johtaisi työllisyyden heikentymiseen; ja / tai b) vapautuvan resurssin kohdentaminen enemmän niille, joille se olisi palvelutarpeen mukaista, ei lisäisi työllisyyttä. KT pitää virheellisenä olettaa, että harkinnanvaraisuuden lisääminen johtaisi automaattisesti palveluvolyymin laskuun. Tämä voi toki myös KT:n näkemyksen mukaan olla mahdollista, jos jo nykytilassa riittämätöntä valtionosuusrahoitusta edelleen pienennetään. Tällöin työvoimaviranomaisia pakotettaisiin tekemään harkinnanvaraisuusarviointia enemmän määrärahojen riittävyyden kuin asiakkaiden palvelutarpeiden perusteella.

Vastaavasti mekaaninen laskentatapa työnhakuprofiilien kattavamman julkaisemisen osalta johtaa merkittävään työllisyyden muutoksen yliarviointiin. Nyt lausunnoilla olevalla lakiesitysluonnoksella asetettaisiin työnhakijalle velvoite, jonka laiminlyönnin negatiiviset seuraamukset osoitettaisiin työvoimaviranomaiselle. Näin työnhakijalle itselleen ei muodostu todellista kannustinta laatia ja julkaista työnhakuprofiilia. 1.4.2023 ja 31.3.2024 välisenä aikana julkaistiin 33 000 työnhakuprofiilia, nyt esitetty uudistus todennäköisesti tulisi vähentämään työnhakijoiden itsensä laatimien profiilien lukumäärää. KT esittää huolensa, että työnhakijalle ei tule kannustinta laatia työnhakuprofiili, jos sen laatiminen tosiasiallisesti on työvoimaviranomaisen vastuulla. Myöhemmin viranomaisvaikutuksissa arvioidaan, että 80 % asiakkaista laatisi työnhakuprofiilinsa itse ilman työvoimaviranomaisilta vaadittavaa työpanosta. Luku on johdettu työnhakuvelvoitetta noudattavien osuudesta. Kuten Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT on jo edellä esittänyt, on ongelmallista, että seuraamukset koituvat työvoimaviranomaisen kannettaviksi. Jos työnhakuvelvoitteen laiminlyönnistä ei syntyisi työttömälle työttömyysturvaseuraamuksia ja työvoimaviranomaisesta edellytettäisiin hakemaan työttömän puolesta työnhakuvelvoitteen verran työtä, voitaisiin nyt esitettyä työnhakuprofiilin tekevien %-osuus arviota pitää oikeana.

Työnhakuprofiilien laadintatehtävään ohjattavan henkilöstöresurssin työllisyysvaikutuksia ei luonnollisesti voida laskea. On kuitenkin mahdollista, että tähän voidaan joutua siirtämään henkilöstöä myös tehtävistä, joissa heidän panoksensa olisikin työllisyyskehityksen näkökulmasta tuottavampi ja vaikuttavampi. Myöskään ei voida arvioida sitä, mitä uudistuksen aiheuttama moraalikato saisi aikaan työllisyydelle. Jos tosiasiallisesti työnhakijalle asetettaisiin vain näennäinen velvoite, on vaikea arvioida, miten se vaikuttaa laajemmin hänen tapaansa käyttää työvoimapalveluja. Ja edelleen sen arvioiminen, miten työvoimaviranomaisen tekemä työnhakuprofiili edistäisi työllisyyttä työnhakijan itsensä tekemään verrattuna, jää arvoitukseksi.

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT katsoo, että vaikutusarvioinnit ovat tältä osin erittäin ongelmallisia ja mahdollisesti virheellisiä. Käytännössä nyt vaikutusarvioinnissa pyritään kuvaamaan, miten kuntavetoisen työvoimaviranomaisen toimintaan syntyisi muutoksia valtiollisen TE-toimiston toimintaan verrattuna huomioimatta nykytilaa, jossa kuntavetoinen työvoimaviranomainen toimii. Näin arviot alkuhaastattelujen määrääjän pidentämisen, työnhakukeskustelujen harkinnanvaraisuuden lisäämisen, muistutusten poiston jne. vaikutuksista nimenomaan nykyisten työvoimaviranomaisten toimintaan ovat parhaimmillaankin vain suuntaa antavia.

Työnhakuprofiilien vaikutusten osalta KT pitää työvoimaviranomaisvaikutusten arvioinnin lähtökohtaa ongelmallisena. Arvioinnin pohjana on käytetty työnhakuvelvoitteen täyttävien työttömien työnhakijoiden osuutta kaikista työnhakijoista. On huomattava, että työnhakuvelvoitteen laiminlyönnillä on työttömyysturvaseuraamuksia ja työvoimaviranomaiselle ei ole asetettu velvollisuutta hakea työpaikkoja työttömän puolesta. Nämä ovat työnhakijalle merkittäviä kannustimia hakea työtä työvoimaviranomaisen edellyttämällä tavalla. Sen sijaan työnhakuprofiilien osalta esitetään, että todellinen vastuutaho niiden laatimisessa ja julkaisemisessa olisi työvoimaviranomainen. KT pitää todennäköisempänä, että uudistus toteutuessaan johtaisi siihen, että työvoimaviranomainen joutuisi laatimaan ja julkaisemaan jopa 80 % kaikista työnhakuprofiileista.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Työvoimaviranomaisten kannusteet edistää työllisyyttä sekä turvata osavan työvoiman saatavuutta ja työtä hakevien mahdollisuuksia saada työtä on varmistettu kannustavalla rahoitusmallilla. Näin suurta osaa työvoimapalvelujen sääntelyä voidaan pitää turhana tai jopa haitallisena. Järjestämislain esitöissä (HE /2022 vp) todetaan uudistuksen tavoitteeksi ”vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia”. Edelleen todetaan, että ”rahoitusvastuu kannustaa kuntaa huolehtimaan tehokkaasti palveluja, jotka johtavat työllistymiseen”. Lain hyväksymisen jälkeen yksi toimeenpanoa ohjaavista kulmakivistä, jotka toistuivat työ- ja elinkeinoministeriön viestinnässä, oli ”kustannusten täysimääräinen korvaaminen”. Tosiasiallisesti kunnat joutuivat käynnistämään vuoden vaihteessa työvoimapalvelut rahoitukseltaan merkittävästi alijäämäisenä. Tämän selittäminen perusteella, että tästä on päätetty jo ennen järjestämisvastuun siirtoa, ei poista rahoituksen vähentämisen kielteisiä vaikutuksia. Vaikka nyt lausunnoilla olevalla lakiesitysluonnoksella esitetään työvoimaviranomaisten harkintavallan lisäystä, vaarantavat samaan aikaan muut ehdotetut esitykset sen, että mahdollisesti ylipalvelusta vapautuva resurssi voitaisiin käyttää työllisyyttä edistävällä tavalla. Merkittävänä riskinä on, että tämä resurssi joudutaan käyttämään työnhakuprofiilien määrittämiseen työnhakijan siitä kieltäytyessä. Nyt esitettyä valtiosuusjärjestelmään tehtävää leikkausta on sinänsä pidettävä pienenä. Sillä on kuitenkin osansa siinä kumulatiivisessa negatiivisessa vaikutuksessa kuntatalouteen, joka on syntynyt jo aikaisemmin työvoimapalvelujen ja työttömyysturvan uudistuksiin liittyvillä rahoitusleikkauksilla. Kun esitettävien muutosten vaikutuksia verrataan valtiollisen TE-palvelut toimintaan, sen rahoitukseen ja siihen, ettei sillä ollut samanlaista taloudellista kannustinta järjestää palveluja, ovat vaikutusarviointien lähtökodit erittäin spekulatiivisia ja tuottavat väistämättä virheellisyyttä päätelmissä. Esimerkiksi aikaisemmin mainittu rahoituksen alijäämäisyyden vaikutus lähtötilanteeseen jää huomioimatta. Kunta- ja

hyvinvointialueyönantajat KT näkee merkittäviä puutteita esitysluonnoksen vaikuttavuusarvioinneissa.

Muuta lausuttavaa?

Suomen Kuntaliitto ry on omassa lausunnossaan 25.3.2025 tuonut esille seuraavaa: ”Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan (SopS 65 ja 66/1991) 9 (2) artiklan mukaan paikallisviranomaisten taloudellisten voimavarojen tulee olla riittävät suhteessa niihin velvoitteisiin, jotka niille on annettu perustuslaissa ja muussa laissa. Perustuslakivaliokunta on myös vakiintuneessa lausuntokäytännössä korostanut, että tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Nyt lausunnolla olevaan pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin luodulla toteutuksella ja rahoituksen määrällä on mahdotonta vastata asetettuihin tavoitteisiin.” Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT yhtyy Kuntaliiton näkemykseen ja esittää valmistelun käynnistämistä uudelleen huomioiden kuntien tosiasialliset edellytykset suoriutua ehdotettavaksi säädetyistä velvoitteista.

Tötterman Patrik
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT